

Trygghetsvandring ur barns perspektiv

Erfarenheter från fyra pilotprojekt • Steg för steg-manual

Text: Mania Teimouri, Lisa Åhlström, Mie Svennberg, Stefan Björling
och Monica Havström

Grafisk form och layout: Monica Havström

Foto: Stefan Björling, Mania Teimouri, Lisa Åhlström,
Mie Svennberg, Mats Havström och Mia Andersson-Ek

Omslagsfoto: Stefan Björling

Teckningar: Lisa Åhlström

Tryck: Svärd & Söner, Falköping 2011

ISBN 978-91-976674 3-2

Skriften kan beställas hos Kultur i Väst
epost: mania.teimouri@kulturivast.se
www.kulturivast.se

Trygghetsvandring ur barns perspektiv

Denna handbok är till för dig som får det spännande uppdraget att genomföra eller delta i en trygghetsvandring med barn och unga. När ett område ska förbättras kan en trygghetsvandring vara ett effektivt sätt att inventera miljön och att samla in olika gruppers erfarenheter.

Sverige har förbundit sig att leva upp till FN:s konvention om barnets rättigheter och i det arbetet är metoden också ett verktyg. Om barn och ungdomar får delta i en vandring ger man dem en chans till inflytande över våra gemensamma platser. De unga får komma till tals och får möta personer som har ansvar för den byggda och planerade miljön. Det är också ett sätt att ge beslutsfattare och andra vuxna tillgång till barnens insikter om sin närmiljö.

Boken bygger på ett samarbete mellan Västra Götalandsregionens Kultur i Väst och Uddevalla kommun, där fyra pilotprojekt har genomförts.

6	Förord
7	Idén bakom trygghetsvandringar
10	Bakgrund
11	Varför ska man trygghetsvandra?
16	Steg för steg-manual
17	1 Förbered mötet med barnen
18	Förslag på upplägg
23	2 Introduktion för klassen
25	3 Inventera området
29	4 Dags att trygghetsvandra
35	5 Träff med återkoppling
37	6 Dokumentera vandringen
40	Tankar efter vandringen
41	Lyssna på de ungas egna formuleringar
44	Grundbulten
45	Barns rättigheter och trygghetsvandringar
48	Varför samarbeta med skolan?
53	Ett steg framåt för Uddevalla
54	Reflektioner
55	Röster om trygghetsvandringar
58	Låt inte rädsla urholka själen
61	Andra metoder för inflytande
63	Lever vi upp till barnkonventionen?
64	Länkar, publikationer
65	Kontaktuppgifter
66	Harts stege – stegen om delaktighet

När trygghetsvandringar görs utifrån ungdomars och barns perspektiv kommer det ofta fram helt andra synpunkter än när enbart vuxna deltar. Eleverna i tvåan på Östrabogymnasiet i Uddevalla såg många saker under sin vandring som de tog med i sin dokumentation.

Idén bakom trygghetsvandringar

Trygghetsvandring är en metod för att få alla i ett område att tillsammans med en kunnig arrangör samtala om hur området kan bli tryggare och mer trivsamt. Boende, fastighetsägare, förvaltningar, ansvariga för kollektivtrafiken, föreningar med flera kan delta. Det kan till exempel vara aktuellt inför en planerad förbättring av området eller som ett inslag i det kontinuerliga underhållsarbetet.

Modellen har utvecklats av arkitekt Gerd Cruse Sondén på Tryggare och Mänskligare Göteborg, TMG, Göteborgs stads centrala brottsförebyggande råd. Idag jobbar hennes kollega Mia Andersson-Ek vidare med att utveckla metoden.

I många sammanhang har barn och unga mycket att tillföra samtalet, de ser och upplever saker som vi vuxna missar. Därför har vi, i dialog med upphovsmännen, vidareutvecklat vandringsmodellen och anpassat den till att barn och unga sätts i centrum. Initiativtagaren till vand-

ringen i Ljungkile var samhällsföreningens ordförande, Pernilla Hallberg, som ville ha med barnen i kommunens arbete för medborgarinflytande.

En av skillnaderna mellan en vandring med vuxna medborgare och en med barn är att de unga kan behöva en mer grundlig förberedelse innan trygghetsvandringen går av stapeln.

Det kan därför vara bra att planera trygghetsvandringen tillsammans med skolan eller en annan verksamhet där barnen ofta befinner sig.

Det är också en stor fördel att anlita en arkitekturpedagog, en arkitekt med särskilt intresse för att kommunicera arkitektur med barn och ungdomar. Hon eller han kan utifrån sin kunskap om stadsplanering lägga upp arbetet tillsammans med skolpersonalen, förse skolan med material och är den som inleder resonemanget med barnen om deras närmiljö.

Det finns ett nätverk med arkitekturpedagoger i Västra Götalandsregionen.

Det offentliga rummet tillhör alla och det är en demokratifråga att kunna erbjuda trygga och trivsamma platser för stadens medborgare, oavsett ålder.

När det gäller ungdomar träffas de ofta i centrala miljöer. Men sällan får de komma till tals om vilken typ av mötesplatser de behöver. Det finns inga egentliga undersökningar som visar hur olika åldersgrupper nyttjar våra offentliga rum, men forskare har konstaterat att ungdomar använder dessa miljöer på ett sätt som inte andra åldersgrupper gör.¹

När man som tonåring börjar söka sin identitet har man behov av mötesplatser, men de saknas oftast i staden.

Med trygghetsvandringarnas hjälp kan vi hitta sätt att tillsammans komma fram till vad dessa miljöer bör erbjuda.

Följande fem citat är från personer som har trygghetsvandrat.

”Under vandringen blev det många intressanta diskussioner, som: Var ska övergångsställen vara? Där man faktiskt går över, eller där de bäst placeras för trafiken?”

Pernilla Hallberg,
ordförande
Ljungskile samhällsförening

”Barn har sin egen syn på sin närmiljö och på faror. Den kan skilja sig markant mot vuxnas syn på samma miljö.”

Björn Segelod,
säkerhetschef
Uddevalla kommun

Fjärdeklassare i Ljungskileskolan:

”Roligt att träffa några vuxna som lyssnar. Annars känns det som att vuxna är där uppe och vi barn är här nere. Nu har några böjt sig ner och lyssnat på oss.”

”Något viktigt som vi inte fått svar på om det kommer att åtgärdas är belysningen utanför gymnastiken. Lamporna lyser konstiga tider, inte när det behövs. Det ska vi ta upp i elevrådet igen. Om det inte hjälper kan man prata med föräldrarna.”

”Sedan vi började med trygghetsvandringen känner vi oss tryggare ute, det är för att vi förstår varför det ser ut som det gör.”

*Elever från Östrabogymnasiet
trygghetsvandrar i Uddevalla.*

I ett samarbete mellan Kultur i Väst, Uddevalla kommun och Chalmers Arkitektur skapades möjligheter att utveckla metoden trygghetsvandring med barn och ungdomar i pilotprojekt under 2008-2010.

Det omfattade trygghetsvandringar tillsammans med fyra skolor i Uddevalla; en förskoleklass, en fjärdeklass, en sjundeklass och en gymnasieklass.

Erfarenheterna har resulterat i det du nu håller i din hand.

*Barn på Dalabergsskolan i Uddevalla pratar om en lekplats som de ofta går till.
Vems ansvar är det att laga saker när de går sönder?*

Varför ska man trygghetsvandra?

De som bor, arbetar eller på något sätt är verksamma i ett område har störst kunskap om just det området. Denna kunskap är viktig när man planerar en stad.

Trygghetsvandringar kan vara ett sätt att göra medborgare delaktiga i utvecklingen och formandet av sin stad. Hittills har trygghetsvandringar oftast genomförts med en medborgargrupp och en makthavargrupp, och även om de vuxna påtalar saker som angår barnens värld, för de barnens talan utan att barnen egentligen tillfrågas. Det handlar om att upptäcka varandras perspektiv, att barnen ser världen på ett annat sätt, inte bara för att de är kortare utan därför att de har andra erfarenheter. De prioriterar ofta andra frågor än vad vuxna gör.

Beslutsfattare, det vill säga berörda politiker och tjänstemän från förvaltningar, är en förutsättning för vandringen.

När de är med kan frågor lyftas direkt till den som är ansvarig för respektive ärende.

I vår trygghetsvandring är det barnens tankar som är vägledande. Före mötet med beslutsfattarna har eleverna med stöd av lärare och en arkitekturpedagog gjort en inventering av området och valt ut platser som de vill ska ingå i vandringen.

Övriga vuxna som deltar kan vara föräldrar, grannar, tränare, en representant från en lokal förening – de är också barnens makthavare.

Varje trygghetsvandring är unik och påverkas av olika förutsättningar, till exempel områdets storlek, årstid, elevernas ålder etc. Men rätt mycket är generellt oavsett var den äger rum.

Vem leder arbetet?

Initiativet till att arbeta med trygghetsvandringar kan komma från många olika håll. Det kan vara skolledningen, den enskilda läraren, politikerna i kommunen eller skolans miljöskyddsombud som tycker att det är en bra idé.

Initiativtagaren bör sedan samla en styrgrupp som delar på ansvaret för genom-

förändret. Där kan flera ingå, utöver den pedagog eller lärare som leder arbetet med barnen och ungdomarna: någon från kommunen, från skollnedningen, fastighetsägare, någon från hyresgästsföreningen, företagarföreningen och representanter från samhällsförningar med flera.

Den som ska genomföra vandrigen ska förmedla kunskap om maktstrukturen i kommunen, om vem som har ansvar för vad, och sörja för att barnens och ungdomarnas synpunkter kommer fram på ett bra sätt.

Det är barnens tankar som ska styra vandrigen upplägg, men de ska också förstå varför och hur vandrigen kan leda till faktisk påverkan och förändring.

Oberoende av vem som startar arbetet med att genomföra en trygghetsvandring med barn och unga, är denna pedagogiska roll den viktigaste för själva genomförandet.

I pilotprojekten medverkade arkitekturpedagoger och demokratiutvecklare. Dessa två roller har underlättat organisationen av vandrigen.

Arkitekturpedagogen ledde arbetet tillsammans med lärarna. En arkitekturpedagog har kunskap om den byggda miljön och planeringsprocessen som är en viktig tillgång då man ska genomföra trygghetsvandring. Hon kan ge de unga verktyg så de kan formulera sina idéer

och erfarenheter för beslutsfattare. Hon sammanställde också alla synpunkter, svar och de åtgärder som blev gjorda.

Demokratiutvecklaren kan vara en spinndel i nätet. I pilotprojekten var han en samlande person inne i kommunens organisation, som kunde ta ett helhetsansvar för vandrigen. Hans uppdrag var att samordna kontakten mellan berörda förvaltningar, utomstående intressenter och politiker. Att en person får ett sådant samlande ansvar underlättar och påskyndar uppföljningen av respektive vandring.

Vilka ska vara med på vandrigen?

Det finns en tydlig rollista för vilka som deltar i trygghetsvandringen – medborgare och makthavare – som i en direkt dialog kan samtala om den fysiska miljön.

I våra medborgargrupper ingår barn eller ungdomar. Gruppen som representerar makthavare eller beslutsfattare kan till exempel vara kommunalråd och nämndledamöter, planerare, kommunens säkerhetschef och kommunantikvarie.

När elever på Ramnerödsskolan gjorde sin vandring en vinterdag var ett stopp den halkiga stigen som många använder för att gena till skolan. Här finns mycket att åtgärda.

Beroende på i vilken miljö trygghetsvandringen sker kan man ofta på förhand kontakta de förvaltare som kan tänkas bli aktuella att svara på barnens frågor.

Handlar det om ett grönområde ska kanske parkförvaltningen vara med. Är

det frågor om trottoarer och gator kan det vara trafikkontoret eller en vägförening. Är man nära järnvägen kanske Trafikverket ska kontaktas.

Socialarbetare, polis, butiksinnehavare, hundägare kan vara andra grupper att

involvera. I våra pilotprojekt har alltid lärare vandrat med.

Lokalt engagemang och lokala initiativ är positivt eftersom detta ofta leder till ett större och bredare deltagande. Förutom att arbeta via skolan kan man samarbeta med till exempel lokala utvecklingsgrupper eller föreningslivet.

Arbetet med att undersöka vilka som passar att bjuda in kan också vara en del av förberedelsearbetet i skolan.

Ett sätt att hitta rätt nyckelpersoner är att informera berörda förvaltningar och intressegrupper om att vandringen ska genomföras. Ta reda på vad de är beredda att göra beroende på vad vandringsgruppen lyfter fram och om de har egna frågor de vill presentera.

Var tydlig med syftet

I alla trygghetsvandringar är det viktigt att vara tydlig med syftet. Medan en vandring kan handla om att lära känna barnens skolvägar eller lekplatser, kan en annan, med fler aktörer, syfta till att förbättra trafiksäkerheten längs barnens promenadvägar och resultera i allt från lagad gatubelysning till att helt nya

cykelvägar byggs. Det är mycket viktigt att i förväg ta reda på vad det finns för möjligheter att genomföra idéer och förändringar som föreslås under arbetets gång. Kanske är det ännu viktigare just när barn och unga deltar, att man inte ger orealistiska förhoppningar.

Vad får det kosta?

Kostnaderna hänger ihop med själva syftet med vandringen. Bjuder du in barn och ungdomar att delta i planeringen av ett områdes förbättring så är det rimligt att en summa finns avsatt. Penningpåsen måste inte vara stor. Avgränsa förslagets omfattning genom att välja ut ett tema att jobba med; till exempel en lekplats, belysning, plantering och så vidare.

Var tydlig med att förklara för deltagarna att inte alla deras förslag kommer att genomföras. Låt gärna eleverna själva ha idéer om hur man kan åtgärda förslag med en liten budget.

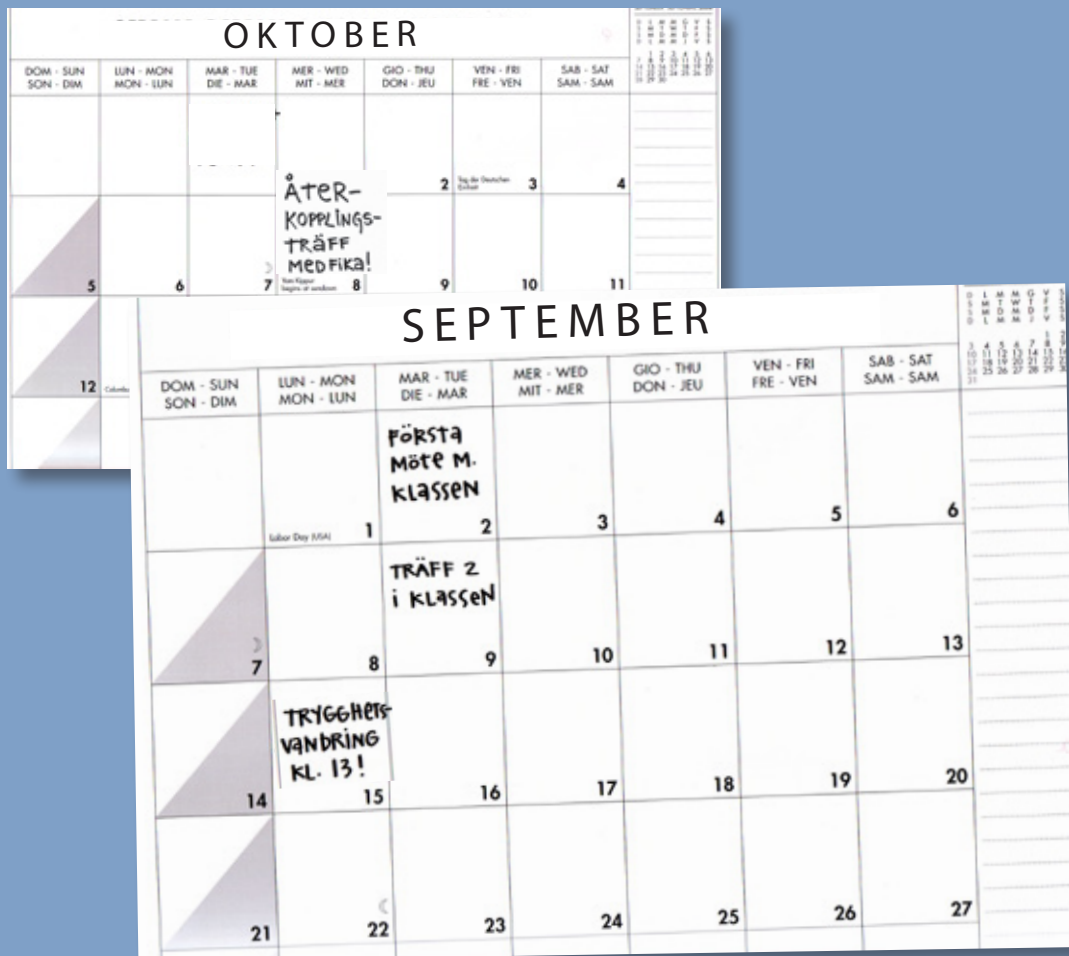
Om du är intresserad av att läsa mer om vandringarna i Uddevalla, se dessa webbsidor:

www.motesplatsmedborgare.se

www.kulturivast.se

"Vem ska se till att vi inte får is eller snö i huvudet?" När eleverna tar upp den frågan under en vandring är det bra om fastighetsförvaltare är med och kan svara direkt.

Skriv in upplägget i en kalender. Då ser man också hur lång tid projektet kan ta. Här har man räknat med cirka fem veckor från första mötet till den avslutande återkopplingsträffen. Sammanlagt kan det bli tre-fem träffar med barn- eller ungdomsgruppen, beroende på hur man väljer att lägga upp arbetet.

Nu tänker vi ta det steg för steg. Vad är bra att tänka på? Vilka ska vara med, och hur långt kan man egentligen gå? Här presenteras en trygghetsvandring med barn och unga från idé och förberedelse till genomförande och efterarbete. Vill du följa med?

1 Förbered mötet med barnen

Beroende på syftet med trygghetsvandringen kan olika personer, förvaltningar och grupper behöva vara med.

Om initiativet till trygghetsvandringen kommer från kommun, politiker eller förvaltare kan det vara bra att gå via skolledningen för att hitta en lämplig grupp barn eller unga, och en intresserad lärare.

Har man skolledningen med sig kan exempelvis rektorn ansvara för att resten av skolan informeras om arbetet och fler blir intresserade att vara med.

Elevråd och elevskyddsombud på skolan kan också vara grupper som deltar i en trygghetsvandring eller ingår i styrgruppen.

Genom att planera förberedelser och vandring tillsammans med klass- eller ämneslärare får man chansen att förankra arbetet i klassen, och inspirera till att det kan bli en del av undervisningen i flera ämnen, till exempel i samhällskunskap, bild och svenska.

En arkitekturpedagog kan vara den person som planerar en vandring. Om kommunen eller skolan vill anlita en sådan finns det ett nätverk med aktuella pedagoger i hela Västra Götaland. Kostnaden kan delfinansieras med det arrangörsstöd som finns att söka. Mer information om detta på www.kulturivast.se eller kontakta arkitekturkonsulenten.

Förslag på upplägg för trygghetsvandring

1 GÖR FÖRBEREDELSE

- Besluta om syftet med vandringen
- Vilka bör delta och vad har dessa personer för roller?
- Bilda en styrgrupp
- Hur många gånger behöver vi träffas och vad ska varje träff innehålla?
- Fastställ datum för trygghetsvandringen redan nu. Beslutsfattare behöver lång framförhållning.
- Vilket material kan behövas? Gör en packlista!

2 INTRODUKTION FÖR KLASSEN

- Presentera projektet. Berätta om trygghetsvandringens syfte och vilka som deltar.
- Vad är trygghet? Vad är inflytande och delaktighet? Diskutera!

3 INVENTERA OMRÅDET

- Inventera platser i området som ska ingå i trygghetsvandringen
 - Diskutera lämplig gångrutt
 - Gör en övningsvandring och bestäm platser som ska ingå i vandringen
 - Markera vandringsvägen med de utvalda platserna på en karta
- Hur tips i mån av tid:
- Dela in eleverna i mindre grupper,

gå igenom synpunkter för varje plats och sammanställ dessa. Finns det andra perspektiv att ha med?

- Skriv. Skissa. Ta hjälp av fotografier från övningsvandringen.
- Bestäm vem som ska hålla i vad under trygghetsvandringen. Öva!
- Gör något extra av inbjudan. Inför trygghetsvandringen kan klassen tillverka inbjudningskort och affischer. Vem sätter upp dem?
- Låt eleverna göra en utställning med idéer och förslag på förbättringar
- Bjud in lokalpressen att delta i trygghetsvandringen

4 TRYGGHETSVANDRING

- Låt alla deltagare presentera sig
- Dela ut kartor
- Genomför vandringen, presentera synpunkterna vid varje stopp. Samla information genom att fota, och anteckna allt som sägs, både frågor och svar.
- Återsamlas inomhus, till exempel i klassrummet om det finns ytterligare frågor och synpunkter
- Bestäm tid för en återkopplingsträff. Hur ska återkopplingen ske och var ska denna träff äga rum?

Förslag på upplägg för trygghetsvandring

5 TRÄFF MED ÅTERKOPPLING

- Vid återkopplingsträffen svarar de inbjudna beslutsfattarna på de frågor som kom fram under vandringen men som inte kunde besvaras direkt: exempelvis vad blir åtgärdat och vad blir inte? Varför? Hur lång tid tar det? Hur kan vi tillsammans gå vidare?

6 DOKUMENTERA VANDRINGEN

- Samla frågor och svar i ett dokument. Lägg till alla åtgärder. Bifoga bilder och annat material. Detta kan senare användas av kommun, skola med flera som vill gå vidare med frågorna.

Karta: Uddevalla kommun, miljö- och stadsbyggnad

Östrabogymnasiets trygghetsvandring innehöll åtta huvudstopp och två extra på slutet.

Förbered och packa rätt

Innan man ger sig ut på en trygghetsvandring med en barngrupp är det förstås bra att förbereda sig. Först av allt funderar man på hur man vill arbeta med barnen redan när det gäller planeringen. Hur kan miljön där vandringen ska äga rum dokumenteras?

En packlista kan se olika ut från vandring till vandring, men några saker som kan vara bra att ha med sig är:

Karta över området – var kan man få tag på en bra karta? Hör dig för hos kommunen, lantmäteriet eller kanske turistbyrån.

Papper och penna – Vem gör anteckningar under vandringen? Låt alla barn vara aktiva samtidigt som någon vuxen också för protokoll.

Kamera – dokumentation är viktigt och kanske vill man både fotografera och filma för att få med sig allt. Man kan vilja dokumentera både vandringsvägen och arbetet i klassrummet. Vem sa vad? Vad pekade vi på? Hur ser det ut?

Tänk på att målsmans tillstånd kan behövas om bilder på barn senare publiceras, till exempel på nätet.

Diktafon eller liknande – i dokumentationen kan även ljudinspelningar vara till hjälp.

Inspirationslitteratur och bilder – använd kunskap från tidigare erfarenheter.

Finns det goda exempel att inspireras av? Kanske har du själv eller eleverna exempel på fina och fungerande platser? Gör ett studiebesök eller leta fram bilder.

Gör en ordlista

Fundera på vilka speciella ord man kan komma att använda under arbetet och förbered förklaringar av dessa. Vad är en förvaltare? Hur fungerar demokratiska beslut? Och vad gör egentligen en politiker?

Ibland kan barnen själva vara med och åtgärda vissa problem. Skolans vaktmästare, slöjdlärare eller någon annan i personalen kanske kan bistå.

LÅT STÅ!

Makthavare

Medborgare

*Beslutsfattare, politiker, tjänsteman,
planerare, förvaltare*

Delaktighet

Inflytande

Barnkonventionen

Trafikverket

Räddningstjänsten

*Kommunala förvaltningar (miljö, park, natur,
stadsbyggnad, kultur, fritid, tekniska kontor)*

Privata bolag och företag

Hyresvärdar och fastighetsägare

*Förbered i salen genom att lista ord eller begrepp som eleverna troligen har frågor kring.
Det kan också vara personer eller roller som behöver förklaras.*

Eleverna kan jobba på många sätt med en trygghetsvandring, till exempel skissa och måla av platser som är viktiga för dem. Du som vägleder barnen bör förbereda träffen genom att plocka fram material. Lista också gärna i förväg ord som eleverna troligen har frågor kring.

2 Introduktion för klassen

”Hej på er! Vi ska tillsammans planera en promenad där ni ska berätta vad ni tycker och tänker för en grupp vuxna som har ansvar för hur det ser ut här i ert område. Vi kallar promenaden för en trygghetsvandring, och det handlar om hur ni och vi kan se till att alla trivs i vår miljö.”

Nu är det dags att träffa klassen eller gruppen av barn. Ibland kanske det krävs två sammankomster i klassrummet, för presentation, diskussion, anteckningar och förberedelser.

Många olika faktorer påverkar förberedelserna. Vandringens syfte, arrangör och deltagare, klassens förkunskaper, barnens ålder, lärarens ämnesinriktning, skolans läge och annat kan avgöra vilket arbetssätt man använder. Det är viktigt att eleverna förstår syftet med trygghetsvandringen och vad de kommer att vara med om. Vi vill inte ge barnen eller ungdomarna falska förhoppningar.

Presentera vandringens syfte och upplägg:

Vad är en trygghetsvandring?

Varför ska vi göra en trygghetsvandring?

Vilka är med?

Vad betyder begrepp som politik, förvaltare, trygghet, demokrati eller makthavare? (se ordlistan på sidan 21)

Vilken tidsplan gäller? Hur många gånger ska vi träffas och vad ska trygghetsvandringen resultera i?

Diskutera, vad är trygghet?

Vad är det som gör att man känner sig trygg på en plats?

Låt eleverna reflektera kring platser i sin närmiljö genom att ge två exempel; en plats där man trivs och en plats som känns obehaglig att vistas på. Försök att tillsammans reda ut vad det är som gör att platserna känns på ett visst sätt. Är det vad platsen kallas, utformningen, användningen, människorna som rör sig där, belysningen, sikten, ljuden etc.

Arkitekturpedagog Mania Teimouri och ungdomar på Ramnerödsskolan i Uddevalla reder ut vilken väg som blir bäst under en övningsvandring. Mania har tagit fram kartor till klassen från kommunens stadsbyggnadskontor.

3 Inventera området

Då är det dags för eleverna att börja planera sin trygghetsvandring. Vilka platser i närmiljön är viktigast för dem? Diskutera området runt barnens skola. Var vill de göra sin vandring?

Vilka platser är viktigast för eleverna? Är det området runt skolan? Eller finns det platser som ligger längre bort som eleverna vill lyfta fram och resonera kring. Om det inte finns möjlighet att gå ända dit kan man ändå ha med dessa platser på sin lista, och berätta om dem utan att göra ett besök där. Eller så kan man dela klassen och göra trygghetsvandringen i grupper med olika promenadvägar.

Det är viktigt att platserna bestäms av eleverna. Men det är lika viktigt att trygghetsvandringen inte blir för spretig och promenaden blir lagom lång.

Så här kan inventeringen gå till

Barnen markerar på en karta de platser som de tycker är viktiga att stanna på.

Låt eleverna berätta om platserna längs

vandringen, genom att skissa och skriva, individuellt eller i grupp. Det kan vara ett bra sätt att samla fler och mer fördjupade tankar om de olika platserna.

Ett bra sätt att lokalisera de platser som man vill fokusera på är att gå ut och göra en övningsvandring. Man kan sitta i klassrummet, peka på kartan och prata om det som finns där ute, men att vara ute på riktigt ger andra perspektiv och diskussioner. Detta gäller särskild de yngre barnen som kan ha svårt att prata om platser när de inte befinner sig där. Dessutom ger övningsvandringen ett hum om hur lång tid promenaden kommer att ta, vad som är viktigt att ta upp och på vilket sätt.

En övningsvandring kan också bli ett sätt att förbereda gruppen för mötet med

de vuxna, lite som en repetition av ett uppträdande, vilket det nästan är för många barn som ju får chansen att berätta vad de tycker för främmande vuxna.

Dokumentera de olika platserna. Foto-grafera eller filma, teckna och skriv som stöd för minnet.

Fler tips för att jobba vidare

Så här kan arbetet fördjupas i mån av tid. Jobba vidare i mindre grupper med de valda platserna, analysera och försök att se dem ur olika perspektiv. Hur ser platsen ut vid olika klockslag och årstider? Hur upplevs tillgängligheten av olika personer med olika behov? Gå ut igen eller ta hjälp av dokumentationen.

Låt eleverna ta olika roller när de analyserar platsen, för att kunna sätta sig in i andras situation.

Så här kan det låta när eleverna lotsas in i sina roller:

”Du är på väg till skolan. Du är ett litet spralligt barn.”

”Du är gammal och har svårt att gå.”

”Du är med dina kompisar.”

”Du är ensam.”

”Det är soligt och varmt/stormigt och regnigt/snöigt och halt.”

”Det är morgon/kväll.”

”Du är någon: som väntar på bussen/som cyklar/som är ute och går med hunden.”

”Du är hunden.”

”Du är i trakten för första gången.”

Låt eleverna göra en presentation och berätta utförligt om platsen med hjälp av text, teckningar, karta och bilder.

Skissa på förbättringsförslag och berätta varför platsen bör förändras. Vems är idéerna?

Materialet kan samlas i ett häfte eller presenteras på planscher som kan ingå i en utställning om området.

Det går att utveckla detta arbete. De lärare och elever som vill kan fördjupa sig i olika teman och jobba vidare även mellan träffarna med arkitekturpedagogen.

Så här tycker vi om gågatan och centrum i Ljungkile

- 1 Det är väldigt mycket trafik.
- 2 Man måste köra lite saktare på den platsen.
- 3 Man hittar väldigt bra på den platsen.
- 4 Det är väldigt mycket människor.
- 5 Ibland är det mycket ljud när tåget kommer.
- 6 Man känner sig välkommen här.
- 7 Man behöver sittplatser.
- 8 Det låter rätt så mycket här.
- 9 Man kan bli bländad av vissa ljus.
- 10 Det är mycket cyklister olika tider på dygnet.
- 11 Vi tycker att torget ska bli finare.

Fem av eleverna i klass 4C på Ljungkileskolan jobbade vidare med sin "plats" från trygghetsvandringen. De samlade kommentarerna om samhällets centrum och gjorde en lista som de illustrerade med bilder de tagit.

*Klass 4C på Ljungskile skolan
har förberett sin trygghets-
vandring i skolans närmiljö
tillsammans med
arkitekturpedagog Mania
Teimouri och läraren Birgitta
Bäck. Även vädrets nycker
är de redo för.*

4 Dags att trygghetsvandra

Vi stannar vid en korsning utan övergångsställe.

"Här känns det farligt."

Vi tittar in i täta buskage och undrar hur det känns att gå förbi här när det är mörkt.

"Varför ligger det så mycket skräp här?" Kan det vara en papperskorg som saknas?

Någon pekar ut områdets bästa klätterträd.

"Det får inte huggas ner! Då skulle vi bli jätteargå."

Så här upplevdes en vandring utifrån barns perspektiv i Ljungskile:

"Skarsjövägen känns inte trygg att gå på för trafiken. Den är mörk och kurvig. Det finns heller ingen trottoar."

Barnen tar genvägen genom skogsområdet norr om skolan. "Stigen är ojämn med rötter, lerig, brant och mörk. Man syns bra med reflex men vi ser inte bra. Här behövs fler lampor."

Väl uppe på bilvägen får man passa sig. Det finns en skylt som talar om att bilarna ska köra försiktigt, men den är gammal, sliten och lite gömd.

När kommunens representant under vandringen gick vidare med frågorna fick barnen så småningom detta svar:

"Idag finns inga planer på att åtgärda Skarsjövägen. Dock planeras ett nytt bo-

stadsområde i närheten av Skarsjövallen.

Detta område kommer att kräva nya vägar vilket på sikt kan avlasta Skarsjövägen från trafik. Tekniska kontoret lovar att funderar över hur vägen ska användas i framtiden. Man lovar också att titta över möjligheterna att lägga på ny fyllning, kanske bark, längs gångvägen genom skogen.

Skylten som satts upp om att köra försiktigt är inte en skylt som kommunen ansvarar för och är egentligen inte tillåten."

På de ungas villkor

Det är barnen eller ungdomarna som förberett vandringen och det är på deras villkor som samtalen ska föras. Det är en ovan situation för de unga att föra sin

talän på det här viset. Försök att inte låta de vuxna gästerna ta över samtalet.

Var tydlig med att förklara i förväg vilken ordning som gäller vid varje plats eller stopp:

1) de unga tar upp sina synpunkter

2) de inbjudna ställer frågor på det som just sagts

3) alla diskuterar synpunkterna

4) finns det övriga frågor?

Mellan stationerna är det naturligt att samtalet fortsätter, men för att behålla tempo och struktur är det viktigt att

Barnens synpunkter – förslag på åtgärder

Det här har gått sönder. Vi lagar det.

Här är dålig sikt. Vi sätter upp en trafikspegel.

Klätterställningen är farlig, på ett ställe är några brädor borta och spikar sticker ut. Det skulle lagas, men gjordes inte därför att hyresvärden ska lägga ner lekplatsen och bygga en ny.

Bron är hal. Tekniska förvaltningen sätter upp halkskydd.

Vi vill ha ett övergångsställe här där vi korsar bilvägen. Kommunen tar bort övergångsställen, eftersom de flesta olyckor sker där. I stället har vi en lösning att på kritiska ställen smälta av bilvägen med hjälp av nya kanter eller refuger och göra en gångpassage, då tvingas bilarna att sakta ner farten

och de gående får en kortare väg över gatan och syns bättre.

Det görs även försök på olycksdrabbade vägar med lampor som börjar blinka när någon närmar sig ett övergångsställe.

Mopeder kör in på skolgården, gräsplanen blir lerig och förstörd.

Vad kan man göra åt det?

Prata med dem som kör moppe. Eller göra en egen skylt där det står: SNÄLLA KÖR INTE PÅ GRÄSET. Då kanske de tänker sig för innan de kör in på skolgården.

Fult klotter, men vad gör man åt det? Hjälper det om man sätter upp ett klotterplank?

Alla synpunkter går inte att besvara på plats, men de kan leda till en diskussion.

Så här lät det när skolelever vandrade. De hade synpunkter – och beslutsfattarna svarade.

*"Vi har jobbat med kartor. Det var inte
svårt. Vi kunde läsa kartor innan."
"Det gick inte att ha kartor eller papper att
anteckna på när det regnade."*

vandringsgruppen håller ihop och att
man inte börjar på nästa station förrän
alla är framme och har tystnat.

Det finns skillnader i synpunkter och
förslag från barn och från ungdomar.
Medan de yngre barnen tar sig an en sak i
taget, "Den här är trasig", så ser de äldre
ungdomarna större sammanhang: "Fler
butiker och verksamhet på andra sidan
vattnet skulle få fler att gå förbi här".

Samla tankar och svar

Bestäm i förväg vem som samlar allt material från vandringen, så att det kan delas upp i frågor som sedan ställs till respektive politiker och förvaltare. Den här uppgiften tar tid men är mycket viktig, och vandringen är i det närmaste ogjord om det insamlade materialet inte tas om hand på ett bra sätt. Frågorna samlas lämpligen i ett dokument där det går att följa vandringen från plats till plats.

I Uddevalla hade demokratiutvecklingen ansvaret för insamling av svar under trygghetsvandringarna. Erfarenheterna från dessa pilotprojekt visade att de flesta synpunkterna som togs upp berörde kommunens tekniska förvaltning, det vill säga fastighetskontoret, gatu- och parkförvaltning, trafikplanerare – men också skolan. Detta kan vara värt att ha i åtanke när man bestämmer vilka personer som ska delta.

Ofta har barnen frågor eller synpunkter om boendemiljöer och lekplatser. Där

kan ansvaret ligga hos kommunala eller privata bostadsbolag, samt kollektivtrafikfrågor som delvis är ett kommunalt ansvar, delvis ett regionalt. Beroende på i vilken miljö man befinner sig kan även polisen, företagsföreningar och så vidare komma ifråga.

Vid de kontakter som tagits under pilotprojekten har responsen varit positiv, man har varit behjälplig med svar och tagit de ungas synpunkter på allvar.

Ibland, i synnerhet då en ansvarig förvaltare inte har deltagit vid själva vandringen, har denne senare efterlyst mer konkreta förslag: ”Intressant, men det är svårt att förstå exakt vad som efterfrågas.”

Önskemål som dessa är viktiga att förmedla till deltagarna som då också får en möjlighet att ytterligare spetsa till sina förslag i en ny dialog med berörda makt-havare. I andra fall har skolan fått mejl-svar på frågor som förts vidare, som från Trafikverket om skor på kontaktledning-en som hänger över järnvägsspåren:

Att försöka kasta saker på ledningen är för-bjudet, framför allt för att det är så farligt men också för att man lätt förstör anlägg-ningen vilket innebär stora förseningar i tågtrafiken. Det drabbar många och inne-bär stora reparationskostnader. Om man upptäcker felaktigheter eller sabotage går det bra att kontakta Trafikverkets kund-tjänst, dygnet runt på telefon 0771-24 24 24.

Järnvägsövergång vid Hälle Lider i Ljungskile

Kommentarer:

Järnvägsövergång med bommar, ljud- och ljussignal. Lätt att klättra igenom, vissa gör det – känns olustigt.

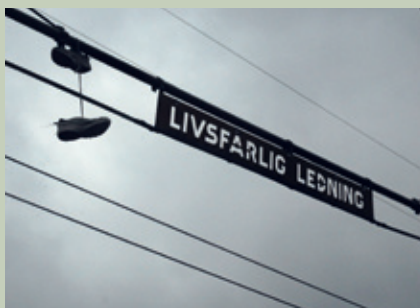

Ansvar: Trafikverket

Svar: Nya bommar och ljussignaler ska installeras. Trafikverket betonar att det är viktigt att kommunen breddar vägen för att få en bättre situation vid övergången.

Kommentarer:

Om skorna har barnen hört olika historier. Vi diskuterar att rykten om en plats kan också göra att man känner sig trygg eller otrygg.

Ansvar: Trafikverket

Svar: På grund av skorna är platsen omgärdad av rykten. Trafikverket svarar i brev: En så kallad ljusbåge kan slå ut och leda ström som är så stark att en människa kan dö av det. Därför är det absolut förbjudet att vidröra kontaktledning.

Gångstig som leder till Ramnerödsskolan

Kommentarer:

Vi använder vägen för att gå till och från skolan. Platsen är inte så välkommande. Trapporna är ruttna och hala. Bänken är rutten. Vägen är dåligt belyst.

Ansvar: Tekniska kontoret

Svar: Vi byter trasiga lampor vid ett par tillfällen om året. Vi ska göra en översyn av trapporna när vädret tillåter. De håller låg kvalitet precis som eleverna säger. Det är brant och svårt att göra backen fullt tillgänglig för alla.

Så här kan protokoll se ut när arkitekturpedagogen sammanställt resultatet av vandringen.

"Wow, taket är fixat." Flera saker är lagade konstaterar barngruppen i Dalaberg.

5 Träff med återkoppling

”Vilken tur att vi gick på promenad med er, så att ni pekade ut den där trasiga lekplatsen! Lekhuset var ju rentav farligt att leka i och klättra på, så den har vi ordnat nu!”

När de berörda förvaltarna och ansvariga svarat på listan med frågor och synpunkter behöver barn- och ungdomsgruppen samlas igen för att gå igenom svaren. Om några personer från nämnder eller förvaltning kan följa med på denna återkoppling är det välkommet. Då kan de svara direkt på eventuella följdfrågor. Eller varför inte låta klassen komma till stadshuset på studiebesök eller till kommunens kontor och möta makthavarna i deras lokaler? Barnen kan få en förklaring på hur beslut fattas och vem som har ansvar för vad i kommunen.

Förslag för återkopplingsträffen:

- Gå igenom frågorna plats för plats, läs upp de svar ni fått. Man kan även skriva på tavlan eller använda sig av ett bildspel. Om det har gått lång tid sedan vandringen genomfördes kan man med fördel gå ut och besöka varje plats igen och se om det hunnit ske några förändringar.
- Låt gruppen diskutera tillsammans: Var det ett tillräckligt bra svar? Finns det något vi kan göra själva? Har vi nya synpunkter och frågor?

- Till vem kan man höra av sig med följdfrågor? Det är bra om man kommit överens i förväg om vem skolan ska kontakta på kommunens kontor. Och kan man fortsätta diskussionen inom klassen? Fundera i förväg på hur man kan hjälpa barnen och ungdomarna att komma vidare med sina idéer.
- Glöm inte att berätta hur lång tid olika saker kan tänkas ta att åtgärda.

”Är det inte klart snart? Ni skulle ju bara bygga en liten gångväg?”

Tid upplevs olika av barn och unga. Ett år är kort tid i kommunal förvaltning, men en sjundedel av en sjuårings liv. Synliga åtgärder enligt barnens synpunkter och idéer kan ibland ta lång tid att genomföra. Det kan vara svårt för ett barn att förstå att det är de själva som påverkat, om man inte förklarar hur och i vilken tidsrymd besluten tas.

Vissa saker kanske kan hända direkt, som en trasig plank i en bänk: ”Den blev lagad dagen efter!” medan annat kan ta tid: ”Att bygga om en järnvägs korsning är komplicerat.”

Tänk på att bilder som tas under vandringarna är viktiga att ha med när processen dokumenteras. Barnen på Dalabergsskolan hade många åsikter om fotbollsplanen i området. Detta tog de ansvariga förvaltarna fasta på och satsade på en upprustning.

6 Dokumentera vandringen

Att dokumentera allt i både ord och bild ger ett material att gå tillbaka till för både kommun och skola.

Fundera på hur dokumentationen ska göras. Att någon som är med får i uppdrag att bara anteckna är ett sätt. Att spela in ljud är ett annat. Att fotografera och filma ger även möjlighet att visa utomstående vad och hur man har gjort.

Frågor och svar från vandringen samlas i ett och samma dokument. Slutligen kan eventuella åtgärder läggas till. Det ger ett dokument som skildrar hela processen, från fråga till svar till åtgärder. Det här dokumentet kan sedan skickas till alla som deltog i vandringen. Det är viktigt att en och samma person har som ansvar att samla in alla svaren, så att inte frågor faller mellan förvaltningar eller försvinner i hanteringen.

Det kan vara en spännande idé att göra en liten utställning av arbetet med vandringen. Den kan man visa för exempelvis andra klasser på samma skola, eller för politiker och tjänstemän som inte kunde vara med.

I Uddevalla kommun valde man att

spara alla handlingar om vandringarna på miljö- och stadsbyggnadskontoret, och även publicera vissa på kommunens webbsida.

Vem tar tag i barnens förslag?

De frågor som dyker upp under vandringen kan vara av mycket olika sort. Allt från trasiga gatlyktor, vinterväghållning, tråkiga platser, klotter och nedskräpning, idylliska gröna kryp-in och turism har diskuterats under våra trygghetsvandringar i Uddevalla. Det kan också komma konkreta förslag på förbättringar, eller rentav på nya byggnader! ”Vi vill ha en ny bättre sporthall!”, ”Fler biosalonger!”, ”Det borde öppna en restaurang här!”, ”Busstationen är ful! Måla den så här i stället!” löd några kommentarer från Östrabogymnasiets elever.

Det är viktigt att fundera på vad man gör med de synpunkter och förslag på åtgärder som inte blir av. Kan man arbeta vidare med dem i skolan på något vis?

”Vi skriver en skylt som förbjuder mopederna att köra på vår skolgård!” var ett av de förslag som eleverna på Ljungskile-skolan föreslog, eftersom de var trötta på alla som körde moped på deras skolgård. Det är ett bra exempel på en fråga som ligger utanför planerarnas bord och som mycket väl kan bli en del i skolarbetet, där barnen skulle kunna tillverka en skylt på slöjden eller bilden.

Det kan också vara en ingång till att

diskutera trafikfrågor i klassen.

Men vad gör man med de frågor som man inte kan svara på? Det är bra om man i förväg diskuterat hur man kan arbeta vidare med frågor som kan tänkas komma upp. Det är alltid viktigt när det bjuds in till medborgardialog. Hur tar vi hand om de idéer som ibland är bättre lösningar på problem än de förslag som förvaltare och planerar har till svar på barnens frågor? Kan kommunen på ett

Det är viktigt att markera på kartan direkt när gruppen är på plats, för att få med alla detaljer som tas upp.

tydligt sätt visa att man samlat in och sparar idéerna? Och ännu viktigare kan vara att försöka upprätthålla en kontinuerlig dialog.

En lärare från Ramnerödsskolan tog upp just detta i sin utvärdering:

"Viktigt att eleverna vet vilka vägar de kan ta för att gå vidare med de förslag som inte blev av. För många år sedan fanns en golfbana på skolgården. Den pratar eleverna om idag, och att de skulle vilja ha en sådan igen. Det är viktigt att de får höra hur skolans elever på den tiden anordnade en show varje år för att få ihop pengar till att bygga golfbanan. Vad finns det för sätt idag? Kan man engagera sig, bilda en förening och söka bidrag? Hur kan vi stötta ungdomarna i detta?"

Här slutar själva manualen för trygghetsvandringen. Nu över till reflektioner och vad som händer efteråt.

Platser att ta upp under en vandring:

Skolgården
Skolvägar
Hållplatser
Närmiljön
Gator, torg och parker
Andra mötesplatser
Bostadsområden
Gårdar och lekplatser
Oplanerade platser

Vanliga synpunkter från deltagare:

Trygghet: Trivs man? Är man rädd? Varför?

Trafiksäkerhet: Risk för att bli påkörd av cykel eller bil? Korsningar, skyltar, övergångsställen, hinder
Är vägen smal, gropig, skymd, skräpig?

Bebyggelse: Hur ser bebyggelsen ut runtomkring? Gammalt, nytt, högt, lågt, innehåll?

Utformning av platsen: Form, möblering och funktion. Är den trevlig? Tillgänglig?

Belysning: Bra belyst? Mörkt eller felbelyst?

Växtlighet: Skymmer, skrämmar den? Är det fint?

I brist på bänkar använder eleverna på Östrabogymnasiet ett räcke som är lappat och lagat. Ellinor var med på trygghetsvandringen runt sin skola.

Lyssna på de ungas egna formuleringar

Barn och ungdomar har en annan syn på sin närmiljö och på faror än vuxna. Det är viktigt att höra dem berätta med egna ord.

Det är oerhört viktigt att vara tydlig i kommunikationen om resultatet ska bli bra. Försök att kontakta alla inblandade i förväg, alla som kan tänkas behöva svara på frågor, och alla som behöver planera fortsatt arbete efter vandringen. Då kan frågor om projektet få raka svar, och man ger inte falska förhoppningar eller löften som sedan inte infrias. Därför är förberedelser, tydlighet och uppföljning de viktigaste pusselbitarna för att trygghetsvandringen ska ge resultat.

Vad vill varje deltagare?

När beslutsfattare, planerare och förvaltare för en dialog med de unga får de också kunskap om vad barn och unga tycker om sin närmiljö; var de känner sig trygga och på vilket sätt man kan göra förbättringar.

Barn har unik erfarenhet om sin när-

miljö som är viktig att ta med när man planerar, bygger och förvaltar ett område. Den som har varit med och påverkat tar också större ansvar över sin miljö.

Efter återkopplingsträffen på Ramnerödsskolan gjorde arkitekturpedagogen en utvärdering några veckor senare tillsammans med eleverna i klass 7A. Här är ett urval av ungdomarnas synpunkter:

Vad var bra med trygghetsvandringen?

”Vi fick ändra det som var akut.”

”Vi fick gå ut och andas och promenera.”

”Att vi fick svar på våra frågor.”

”Att det blev en busskur, ommålning mm. Det känns bra att göra skillnad.”

Vad var mindre bra?

”Att det var på vintern och dåligt väder.”

”De ändrade inte så mycket, men jag tycker att vi tog upp lite onödiga saker också, som att ha belysning på graffitin.”

”Att de inte kommer att göra något åt fotbollsplanen.”

”Att det inte blir ett övergångsställe vid korsningen.”

Tycker du att du har kunnat påverka?

”Ja, fast tekniska är bara så negativa.”

”Jag tycker att jag har påverkat lite.”

Blev det som du trodde?

”Nej, men det blev bra.”

”Nej, jag trodde att de skulle fixa mer saker.”

Vad skulle du vilja att det hände nu?

”Att de fixar sakerna nu, inte sen.”

”Att de kunde flytta upp cykelstället snabbt.”

Har du lärt dig något nytt?

”Ja, hur det fungerar.”

”Att det tar lång tid att ta beslut.”

Skulle du vilja trygghetsvandra igen?

”Ja, det var roligt.”

”Kanske, det blev ju bättre.”

”Ja, det skulle jag. Jag gillar att hjälpa till.”

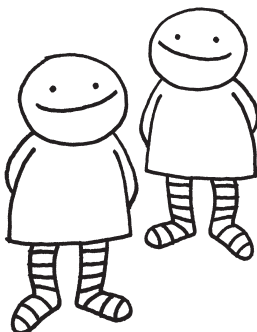
Så här lät kommentarer från förskoleklassen på Dalabergsskolan när de gjorde sin vandring. Då var det arkitekturpedagogen som antecknade.

Om lekplatsen på Svedjestråket:

”Här brukar vi leka. Det är inte bra att bilarna kör här.”

Om Dalabergsbron:

”Det är vägen till skolan. Ibland är det mycket folk på gångbron och då blir det farligt och många bilar kör på gångvägen. På vintern blir det väldigt mörkt där. Dom som cyklar och dom som går kan krocka.”

Inte bara en vandring

I metoden trygghetsvandring finns många så kallade spin-off-effekter på området man vandrar i. Att ens granne eller klasskamrat var den som pekade ut en brist som blev åtgärdad gör platsen personanknuten. En plats som någon "bryr sig om" är värd att vara rädd om.

När alla kan se att vanliga medborgares åsikter påverkar den fysiska miljön kan det väcka en känsla av "vår" stad, eller "vår" plats. Det gör att platser och områden kan tas om hand bättre även av dem som inte var med på vandringen. Men om man bara gör en vandring och inget mer, kan det hända att effekten vänder och att folk börjar reagera på att någon har "slutat bry sig". Då kanske det är dags att ge sig ut på en ny vandring.

Det här betyder att trygghetsvandringar kanske fungerar som bäst när de är en del i ett större demokratiarbete. När

vandringar genomförs kontinuerligt på olika platser i staden, eller att man som en naturlig del i planerings- eller förändringsprocesser i en kommun börjar med en trygghetsvandring för att analysera nuläget.

Men vandringen kan också vara ett sätt att bemöta ett problem i ett område. Om skolvägar är otrygga, flera klagomål kommer in från samma plats, en skola har problem med skadegörelse – då kanske det är dags att gå ut och prata om platserna tillsammans.

Trygghetsvandringar kan därför användas som metod både för att förebygga problem, och för att lösa dem.

"Det är viktigt att eleverna känner att de kan påverka – men de flesta tror inte att de kan eller får. Inte ens alla vuxna tror att de kan och får påverka."

Mari Leander,
lärare på Dalabergsskolan

Ofia kommer frågor om rädsla upp under en trygghetsvandring, vilket tas upp på sidan 58.

Barns rättigheter och trygghetsvandringar

Är trygghetsvandringar för barn och unga ett verktyg för att implementera FN:s barnkonvention i fysisk planering? Det tror arkitekturkonsulent Mie Svennberg vars uppdrag är att få med barn och unga i planeringsprocesser.

Förenta Nationernas konvention om barns rättigheter är ratificerad av nästan alla världens länder. Sverige var bland de första som skrev under konventionen. Och när vi gjorde det så förband vi svenskar oss folkrättsligt till att förverkliga den. Flera av artiklarna i konventionen är relevanta för barns delaktighet i fysisk planering.

Artikel 3 talar om att barns bästa ska komma i främsta rummet när det handlar om åtgärder som vidtas av bland annat administrativa myndigheter. I artikel 31 beskrivs konventionsstaternas erkännande till barns rätt till lek och rekreation samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Den tolfte artikeln i barnkonventionen

behandlar barnens rätt att bli hörda och få sina åsikter beaktade. Några av framgångsfaktorerna för att barnkonventionen ska kunna realiseras i politiken och hos tjänstemän är bland annat att det finns intresse och stöd från ledning, att perspektivet arbetas in i centrala styrdokument, och att det avsätts personella resurser. Det visar sig också att forskning på området finns men kunskapen når inte ut till politiker och tjänstemän och omsätts inte heller i praktisk handling.²

Anledningen till samarbetet mellan arkitekturkonsulenten och Uddevalla kommuns demokratiutvecklare var att utveckla trygghetsvandringar för barn och unga till ett praktiskt verktyg för barnkonventionen i fysisk planering.

²Monica Nordenfors, Delaktighet – på barns villkor, 2010 Göteborgs Stad Tryggare mänskligare Göteborg

8 Beslutsfattande initierat av barn, delat med vuxna

7 Beslutsfattande initierat och styrt av barn

6 Beslutsfattande initierat av vuxna, delat med barn

5 Konsulterad och informerad

4 Anvisad, men informerad

3 Symbol

2 Dekoration

1 Manipulation

Miljöpsykolog Roger A Hart skapade stegen Ladder of young people's participation som ett verktyg för att kunna ta med barn och unga i beslutsprocesser. I Harts tre första steg styr de vuxna, och de unga är bara symboler men inte delaktiga i beslutsfattandet. De andra stegen beskriver grader av delaktighet. Först i det åttonde steget är alla med i processen – där deltar barn och vuxna, alla bidrar och tar gemensamma beslut.

I en trygghetsvandring möts barnen, ungdomarna och beslutsfattarna och lär av varandra. De unga kan lära sig om planering och maktstrukturer på kommunal nivå, beslutsfattare kan lära sig hur barn och unga ser sin närmiljö. Makthavarna får möta dem deras beslut berör och får en möjlighet att förklara hur processen har varit. Barnen får se att det finns personer bakom besluten. Alla kan vinna på att föra en dialog om stadens offentliga miljöer. Beslutsfattarna kan fånga upp de ungas erfarenheter, synpunkter och idéer – och där det är möjligt också låta detta påverka de beslut som tas.

”Ett viktigt syfte med barnkonventionen, och med att låta unga medborgare delta i planeringsprocesser, är att stärka den demokratiska processen.

Därför är det viktigt att barn och unga inte blir besvikna på sina egna eller på de vuxnas insatser. Det gäller att lotsa arbetet fram till ett mål som ligger i nivå med barnens förväntningar.

Politikernas inställning blir i slutändan avgörande för hur barns röster ska höras i planeringen.”

Citat ur skriften *Barns plats i staden*
av Anna Lenninger

Delaktighet och chans att påverka

Grundvalen för trygghetsvandringarna är barns eget perspektiv. De erfarenheter de unga har om sin närmiljö är utgångspunkten i vandringen. För att få del av barnets egna aspekter fordras dialog.

När du bjuder in till vandring är det viktigt att vara tydlig med syftet. På vilket sätt ska barnen vara delaktiga? Hur får de vara med och påverka? Hur får deras synpunkter gehör?

Ett hjälpmedel för att mäta och värdera inflytande och delaktighet och för att se vad som behövs göras för att utveckla inflytandet är miljöpsykolog Roger Harts delaktighetsstege.³

Enligt Hart är målet att nå barns eget initiativtagande och att de vågar be vuxna om hjälp. Det förutsätter att barn känner att de är medlemmar i ett samhälle där vuxna respekterar deras åsikter och inte nonchalerar dem.

Se utförligare beskrivning
av Harts stege på sid 66

³ Stegen bygger på den amerikanska forskaren Sherry Arnsteins bild, från manipulation till medborgarkontroll.

Varför samarbeta med skolan?

Trygghetsvandringarna är en läroprocess för alla inblandade. Barnen får kunskap om planeringsförlopp och hur de kan vara med och påverka eller göra sina röster hörda. Tjänstemän, beslutsfattare och planerare får höra om barnens erfarenheter av sin närmiljö.

I skolarbetet kan flera olika ämnen användas. Forskning visar att barn som inte är engagerade i lokala organisationer blir mindre involverade i delaktighetsaktiviteter. Också därför är skolan en viktig arena för att nå **alla** barn och unga.

Trygghetsvandringar i traditionell mening brukar innebära en öppen inbjudan som vänder sig till alla som vill komma.

Om vi går in i skolans verksamhet, för att nå grupper av barn och unga att samarbeta med, innebär det inte självklart att deltagandet är frivilligt. Är detta ett problem? Vad händer om barnen och ungdomarna absolut inte vill vara med? Under våra pilotprojekt uppstod aldrig detta problem, men hypotetiskt skulle det kunna inträffa. Då är det viktigt att de som ansvarar för planeringen av vandringsen har reflekterat över frågan.

Eftersom vi pratar om demokrati och möjlighet till inflytande är det viktigt att fundera på vilka signaler vi sänder till barnen om våra förväntningar på dem.

Beroende på skolans verksamhet, pedagogiska inriktning och arbetssätt kan trygghetsvandringen fungera som en

förlängd eller fördjupad del i undervisningen. I samarbete med lärare kan man då hitta vägar att förankra arbetet med trygghetsvandringen i klassens övriga aktiviteter. När man genomför vandringsen i samarbete med skolans lärare är det lätt att få med de olika skolämnena under vandringsens olika steg.

Genom att bjuda in en arkitekturpedagog till skolan eller förskolan kan barnen få möta begreppet arkitektur på ett tidigt stadium. Det finns en förteckning på Kultur i Västs webbsida och information om hur man anlitar dessa pedagoger. Det går att söka arrangörstöd.

Västra Götaland och Göteborg har landets enda arkitekturkonsulent för barn och ungdomar, vars uppdrag bland annat är att finna former för hur unga kan delta i planerings- och designprocesser av den fysiska miljön. I arbetet ingår också att utveckla modeller och arbets-

Klass 4C på Ljungkileskolan.

Eleverna på Dalabergsskolan valde att göra en utställning om sina platser som de detaljstuderat.

metoder som kan användas i regionens alla kommuner. Där är pilotprojekten med trygghetsvandringar ett exempel som har genomförts tillsammans med Uddevalla kommun, men som nu sprids. Läs mer om arkitekturkonsulentens uppdrag på www.kulturivast.se

Där kan du också se filmen *Rätt att vara med*, som bygger på Västra Götalandsregionens handlingsprogram för barn och ungdomars kultur. Detta handlingsprogram syftar till att ge de unga så lika möjligheter som det går när det gäller att möta och själv utforska olika konstnärliga uttryck och idrottsliga aktiviteter.

Programmet syftar också till att rikare och friare förutsättningar skapas för barn och ungdomars lust till aktivitet och skapande. Det handlar om de ungas rätt att själva vara med och påverka eftersom de har specifik kunskap.

Del ur Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011:

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska ha demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet /.../ och utveckla deras förmåga att ta personligt ansvar.

Matematik

Kunskaper i matematik ger människor förutsättningar att fatta välgrundade beslut i vardagslivets många valsituationer och ökar möjligheterna att delta i samhällets beslutsprocesser.

Bild

Genom undervisningen ska eleverna få erfarenheter av visuell kultur där film, foto, design, konst, arkitektur och miljöer ingår.

Slöjd

Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att formge och framställa föremål i olika material med hjälp av lämpliga redskap, verktyg och hantverkstekniker.

Våra tips om hur det kan ske i undervisningen:

Matematik

Hur bred bör en väg vara för att räddningstjänsten ska kunna komma fram? Vilken lutning har rampen i entrén om den är tillgänglighetsanpassad?

Bild

Eleverna dokumenterar sin närmiljö genom att filma, fotografera, teckna och skissa. Sedan gör de en utställning. I och med detta skaffar de sig kunskap om områdets arkitektur.

Slöjd

Klassen hjälps åt att laga något eller bygga något. Arkitektur är design.

Del ur Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011:

Svenska

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Det innebär att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla språket för att tänka, kommunicera och lära.

Historia

Undervisningen ska stimulera elevernas nyfikenhet på historia och bidra till att de utvecklar kunskaper om hur vi kan veta något om det förflutna genom historiskt källmaterial och möten med platser och människors berättelser.

Samhällskunskap

Undervisningen i samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra, /.../ eleverna ska ges möjlighet att utveckla en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer.
/.../ bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer och arbetssätt.

Våra tips om hur det kan ske i undervisningen:

Svenska

Eleverna övar sig på att uttrycka sig i både tal och skrift, i mindre grupper och i möte med beslutsfattare, planerare och förvaltare.

Historia

Vad har området för historia? När byggdes det? Varför ser det ut som det gör? Vad betyder K-märkt?

Samhällskunskap

Genom trygghetsvandringarna får eleverna kunskap om den demokratiska processen. Hur byggs samhället? Och vem bestämmer? Kan jag påverka?

Ett steg framåt för Uddevalla

När Uddevalla sjösatte ett omfattande EU-projekt, Mötesplats Medborgare (MSM), vars huvudsakliga syfte var att utveckla nya metoder för ett ökat medborgarinflytande, ingick som ett delprojekt att utveckla metoden trygghetsvandringar. Tanken var att forma vandringsmetoden till ett redskap för att stärka det lokala inflytandet. Genom kontakter med Chalmers Arkitektur och Kultur i Väst gavs möjligheten att dessutom utveckla metoden för barn och ungdomar. Det gjordes i fyra pilotprojekt på skolor i Ljungkile och Uddevalla.

Synpunkterna som samlades in efter Ljungkilevandringen har senare använts i ett pilotprojekt för en medborgarbudget. Det innebar att förslagen digitaliserades för en omröstning på internet. I detta försök hade hela samhället möjlighet att prioritera bland barnens åtgärdsförslag. Att låta en mindre grupp sälla fram förslag och använda nätet som prioriteringsverktyg, det är en metod som Uddevalla vill fortsätta utveckla.

Stefan Björling, demokratiutvecklare i Uddevalla kommun och delansvarig i Mötesplats Medborgare, blev den som

samlade in frågorna under vandringarna och därefter svaren från berörda beslutsfattare. Hans roll har främst varit stödjande i vandringarnas förberedelser. Under själva vandringen har han varit dokumenterande och därefter huvudsvarig för arbetet med återkopplingen till barnen.

Här lyfter Stefan Björling fram tre viktiga lärdomar:

- Barn och unga tar trygghetsfrågorna på allvar – då måste man också ta deras frågor och synpunkter på samma allvar. Det är inte kommunens översiktsplanerare som dagligen går eller cyklar till och från skolan.
- Att barnen och de unga får ett ansikte på vem som är ansvarig är viktigt. Det ökar förståelsen för samhället och kommunens roll i deras vardag.
- Det är inte farligt att låta barnen överta prioriteringen av insatser i den fysiska miljön. Vår erfarenhet är att deras åtgärdsförslag i regel är rimliga tekniskt och ekonomiskt och att de förmår att se frågorna i ett större perspektiv.

Exempel på tydliga åtgärder är de som Ljungkileskolans elever föreslog i sitt arbete under och efter sin vandring.

Vandrarna från Östrabogymnasiet passerade Kungstorget i Uddevalla.

"Ni borde fråga vad vi tycker oftare!
Vi tycker bra saker!"

10-årig elev,
Ljungkileskolan

"Förhoppningsvis kan vi stimulera
fler kommuner att ta tag i de viktiga
frågor som metoden fokuserar på."

Essam el-Naggar,
kommunalråd (fp),
Uddevalla kommun

"Att barn och unga får beskriva den verklighet de lever i, att de blir lyssnade
på och kan påverka borde vara en självklarhet. Trygghetsvandringarna är en
utmärkt metod för ökad folkhälsa."

Ylva Bryngelsson,
folkhälsoutvecklare, Uddevalla kommun

Röster om trygghetsvandringar

”Jag är så imponerad av barnens alla kloka synpunkter. De kommer att vara värdefulla i mitt arbete med översiktsplaneringen av Uddevalla stad.”

Lynn Joel,
översiktsplanerare, Uddevalla kommun

Finns det kulturella och sociala skillnader på hur man ser på begreppet trygghet? Finns det ett genusperspektiv? Är det skillnad på trygghetsfrågorna i en stad och på en mindre ort? Om man bor i höghus eller villa? Om man har långt till skolan eller nära?

Svaren på alla dessa frågor finns inte i denna bok. De kräver fortsatt och fördjupat arbete.

Men av de unga vi jobbat med har vi fått en del svar. Bor man i ett villaområde i stadens utkant är kollektivtrafik och cykelväg till skolan viktigt. Bor man mer centralt är belysning, gångtunnlar och trafiksituationen frågor de unga lyfter fram under en trygghetsvandring. De yngsta lägger störst fokus på sin absoluta närmiljö med gård, lekplats och naturmiljö, medan ungdomar fokuserar på stadens attraktivitet och offentliga mötesplatser.

Och om man lägger ett genusperspektiv på trygghetsvandringar visar det sig till exempel att pojkar och flickor har väldigt olika förutsättningar för att känna trygghet. Likaså helt olika erfarenheter av trygghet och rörelse i offentliga och halvoffentliga rum – något som är viktigt att väga in menar Mia Andersson-Ek, samhällsplanerare vid Tryggare och Mänskligare Göteborg. Annars kan inställningen bli att det finns ett *barnperspektiv* som refererar till en homogen grupp. Det synsättet tenderar att gynna den grupp som är gjord till norm, det vill säga pojkarna.

Det är viktigt att inte se barn och ungdomar som en homogen grupp, de är individer med olika förutsättningar, färdigheter och behov. Vissa har lätt att uttrycka sig i tal, andra i skrift eller med kriterior. Några kläcker snabbt idéer, andra formulerar sina tankar efter lite betänketid. Vissa har svårt att koncentrera sig och

andra blir blyga inför främmande vuxna. Därför behöver arbetet med trygghetsvandringarna anpassas efter deltagarna. Vi har tidigare nämnt att de kan ha olika syften, vilka i sin tur påverkar resultatet. Det kan vara läget i staden, ålder på barnen, gruppens storlek, deltagare, vem som initierar och driver projektet med mera.

I våra pilotprojekt har barnen och ungdomarna själva valt område och platser för trygghetsvandringen. Man kan tydligt se att valet av område hänger ihop med var barnen utifrån ålder rör sig någonstans.

De synpunkter som framförs berättar dessutom en hel del om vad barnen gör, vad de är intresserade av och vilka hinder eller möjligheter de tycker att den fysiska miljön utgör i deras liv.

De yngre barnen rör sig i ett område nära skolan och deras synpunkter är mer konkreta. Ju äldre barngrupper vi arbetat med desto större område har vi rört oss i. Det är områden som ligger längre bort från skolan, som inkluderar andra verksamheter och en hel del trafik.

”När beslutsfattare, planerare och förvaltare för en dialog med de unga får de också kunskap om vad barn och unga tycker om sin närmiljö; var de trivs och känner sig trygga och på vilket sätt man kan göra förbättringar. Barn har unik erfarenhet om sin närmiljö som är viktig att ta med när man planerar, bygger och förvaltar ett område. Den som har varit med och påverkat tar också större ansvar över sin miljö.”

Mie Svennberg,
konsulent arkitektur barn och unga

”Staden är den plats vi alla delar och trygghetsvandringen är ett tillfälle då vi kan använda staden och närmiljön som mötesplats, för beslutsfattare och brukare, för olika professioner och åldrar. När vi för en dialog om stadens utformning och våra olika behov får vi kunskap om varandra – och vi ser på våra vardagsmiljöer med nya ögon. Den erfarenheten ger oss möjlighet att vara med och skapa bättre platser och utveckla ett mer hållbart samhälle.”

Mania Teimouri,
arkitekturpedagog

”Vi har lärt oss att barn och unga tar trygghet på största allvar. De tar också vara på sin demokratiska rättighet att tycka – om de ges chansen. Deras förslag är nästan alltid rimliga kostnadsmässigt.”

Stefan Björling,
demokratiutvecklare

Mie Svennberg

Stefan Björling

Lisa Åhlström

Mania Teimouri

”Trygghetsvandringen som metod är ett mycket tydligt demokratiskt verktyg, där medborgare och makthavare samtalar direkt med varandra kring praktiska frågor och lösningar. Det är naturligt att barn, som är ovana att prata med politiker och makthavare, och som kanske aldrig har satt ord på den kunskap de har om sina platser, behöver mer förberedelse. Därför var det viktigt att utveckla den här metoden för barn och ungdomar. Ungdomarnas kun-

skaper, önskningar och prioriteringar tappas lätt bort om det alltid är någon annan som för deras talan. Det borde vara självklart att de ska tillfrågas – och så direkt som möjligt.”

Lisa Åhlström,
forskarstuderande
och arkitekturpedagog

Låt inte rädsla urholka själen

Metoden att föra dialog om ett bostadsområde genom trygghetsvandringar är utvecklad av arkitekt Gerd Cruse Sondén i Göteborg. Läs om hur idén kom till, hur metoden sprids över världen och om hennes tankar kring brottsmyter.

Gerd Cruse Sondén deltog på 1990-talet i ett forskningsprojekt på Chalmers och hade även konsultuppdrag kring förbättringar i fysisk bostadsmiljö. Ett av uppdragen gick ut på att intervjua hyresgäster i Gårdsten, Hjällbo och Bergsjön om hur de upplevde sina områden.

– Ganska snart upptäckte jag hur svårt det var att prata om dessa frågor hemma vid folks köksbord, så jag valde att gå ut med dem i stället. Det var så det började, berättar Gerd Cruse Sondén.

Väl ute ramlade frågorna över dem under vandringen. Varför ligger hållplatsen här och inte närmre torget? Vem vågar gå i den här trappan när det är mörkt? Varför är det så skräpigt utanför husen?

För att få direkta svar bjöd Gerd med tjänstemän från park- och naturförvaltningen, de kommunala bostadsbolagen, stadsdelsförvaltningarna etc.

Så småningom förfinade hon sin metod, kallade den trygghetsvandring och

insåg att den kunde komma till nytta i många olika sammanhang och grupper.

– Det vi upptäckte – det vill säga jag, de intervjuade och alla inbjudna representanter – var hur fantastiskt roligt det var att mötas kring frågor om den fysiska miljön.

Metoden blev snabbt en framgång som spreds i Göteborgs stadsdelar.

– Folk började vandra som bara den. De ringde och ville ha råd, en tid var det så intensivt att jag inte ens hann med att svara på alla frågor.

Men intressetrycket ledde till att Gerd och två kollegor författade en första manual om metoden. Idag, tio år efter starten, får de cirka ett samtal i veckan från nya personer som vill veta mera.

Det trygghetsvandras bland annat i Danmark, Irland, Finland och Storbritannien. Sedan 2010 är det Gerds kollega Mia Andersson-Ek på Tryggare och Mänskligare Göteborg, TMG, som främst arbetar med trygghetsvandringarna och

hon utvecklade manualen till en nationell skrift som gavs ut av TMG, Boverket och Brottsförebyggande rådet.

– Nu finns även manualer på engelska och finska. En dansk version är på gång, säger Gerd Cruse Sondén.

Hon har under åren stött på en del fallgropar i arbetet med dessa vandringar.

– När man pratar om trygghet kommer det oftast tankar om rädsla på köpet.

Deltagare kan bli rädda efter en vandring, när de får höra om överfall till exempel. Därför är det extra viktigt att bearbeta dessa frågor vid återkopplingen.

Som en lösning på problemet nämner Gerd vikten av att avslöja myter kring

brott – genom att redovisa korrekt statistik. Antalet mord i Sverige har exempelvis varit konstant sedan 1950-talet, cirka hundra personer mördas årligen.

– Men det tror inte folk. Polisen, media, säkerhetsindustrin, vissa politiska grupper och andra aktörer i samhället bidrar tyvärr till att hålla myten om våldsbrotten vid liv. Vem tjänar på att vi medborgare är rädda? Svaret på den frågan är mycket komplex. Och det problemet kan inte heller trygghetsvandringar råda bot mot. Men vi kan i alla fall hålla de kritiska frågorna levande – och motverka en allmänt spridd rädsla som urholkar själen.

Vem vågar gå i den här trappan när det är mörkt?

Har medborgargruppen reell makt?

– Ja, de kan starta processer som leder till en förändring i ett område. Förvaltningarna får höra åsikterna och måste bry sig. Wieselgrensplatsen på Hisingen i Göteborg är ett bra exempel. Där undvek folk att passera en tunnel på kvällar och nätter. Idag finns där en trappa upp till gatan, i slänten där folk tidigare valde att gena. Det har blivit en tryggare passage, delvis som resultat av trygghetsvandringar. Visserligen tog det många år, men gångtunneln och dess mynningar har också förbättrats rejält.

Nya satsningar är till exempel en manual för metoden trygghetscyklningar som skrivs av Mia Andersson-Ek. Hon har även författat en magisteruppsats om den demokratiska aspekten av vandringarna.

Professor Erik Amnå vid Örebro universitet har skrivit om metoden sedd ur ett demokratiskt perspektiv. Bland annat resonerar han kring hur demokratin i samhället har dragit sig tillbaka när det behövs metoder som trygghetsvandringar för att kunna föra fram medborgares röster.

– De som gör sin röst hörd under trygghetsvandringar med vuxna deltagare är oftast svenskfödda. Visserligen är det bra att förvaltare får höra de etablerade svenskarnas åsikter men önskvärt vore om vi fick med alla grupper i samhället.

Gerd och Mia är tacksamma för att så

många vill engagera sig, men det finns många användare av de offentliga rummen som ännu inte har kommit till tals.

– Hur får vi till exempel med hemlösa eller prostituerade på vandringar?

En tanke är att arbeta vidare med metoder för dem som inte hörs. Vid en vandring i Rosenlund i Göteborg deltog till exempel prostitutiongruppen, men ingen av de prostituerade på gatan var med.

Gerd Cruse Sondén uttrycker också sin glädje över trygghetsvandringarna med barn och unga, att det nu finns en metod för dem.

Hon skickar med en uppmaning till alla som vill göra en trygghetsvandring i sitt område:

– Ta metoden och gör något eget utifrån just era behov. Var noga med både för- och efterarbete. Se också till att få en bra blandning av deltagare.

Motstående sida:

*En av de första trygghetscyklningarna
som genomfördes av Tryggare och
Mänskligare Göteborg i samarbete med
Tuve-Säve stadsdelsförvaltning
och Bärbyskolan.*

Andra metoder för inflytande

Trygghetsvandring är bara en av många metoder för medborgardeltagande som finns. Det är dock en metod som kommer åt många av de bakomliggande syften som ett sådant arbete kan ha. Exempelvis: konkret påverkan, direkt deltagande, trygghetsfrågor, förståelse för demokratins processer med mera.

Det finns gott om erfarenheter i Göteborg och Västra Götalandsregionen när det gäller arbetsmetoder som specifikt ska ta vara på barns och ungas påverkansmöjligheter. Arkitekturpedagogiken har här fått en tydlig roll tack vare att man instiftat en arkitekturkonsulenttjänst. Mer om det finns att läsa i boken *Barns*

rätt till staden, utgiven av Movium 2010.

Det finns många saker man kan diskutera i samband med trygghetsvandringar och dess genomförande.

Vid ett forskarseminarium diskuterades trygghetsvandringar med sakkunniga inom olika kunskapsfält som har betydelse för metodens utveckling. Där tog man upp frågor om inflytande, delaktighet kontra frivillighet, lärande, roller och aktörer.

På seminariet deltog översiktsplanerare, arkitekter, pedagoger och ungdomsarbetare från Uddevalla kommun, Göteborgs stad, Kultur i Väst och Chalmers Arkitektur.

Lever vi upp till barnkonventionen?

Barn har rätt till sina egna demokratifrågor, vilket slås fast i FN:s barnkonvention. Lever Sverige upp till konventionen och vad gör du för att bidra till det?

Få barn ringer upp och påpekar fel och brister i stadens offentliga rum. Få barn läser och förstår kungörelser kring nybyggnationer och förändringar i deras närmiljö i dagspress eller på kommunens förvaltningar. Ett sätt att hjälpa till att förverkliga barnkonventionen i fysisk planering kan vara genom trygghetsvandringar. På så vis kan barnen och ungdomarna få en kanal att föra fram sina tankar och erfarenheter om vår gemensamma miljö till de som har makt och möjlighet att besluta om dessa frågor.

Dela på ansvaret

Enligt skolans läroplan ska undervisningen ”bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet.” Med trygghetsvandringarna kan skolan leva upp till dessa mål. Lärare, arkitekturpedagoger, kommunens tjänstemän och beslutsfattare kan bära ansvaret för att arbetet med närmiljöstudier kommer till stånd. Till-

sammans kan dessa aktörer ge barnen praktiska verktyg för att själva kunna arbeta med demokratifrågor och vara med och påverka sin närmiljö.

Vill du ha mer inspiration?

Vår metod att trygghetsvandra med barn och unga har väckt intresse i flera delar av Uddevalla kommun. Vi hoppas att andra grupper och personer i samhället; bostadsbolag, hyresgästföreningar, idrottsrörelsen, bär facklan vidare.

Manualen är tänkt att spridas till alla kommuner i Västra Götaland och vår förhoppning är att metoden används flitigt. Nästa steg för oss är att anordna inspirationsföreläsningar på temat *Trygghetsvandringar ur barns perspektiv* runt om i regionen. Är du intresserad? Hör av dig till arkitekturkonsulenten, se sid 65.

Brett samarbete

Denna metodhandbok har tillkommit med medel från Västra Götalandsregionens Kultur i Väst, Fyrbodals hälsopolitiska råd och EU-projektet Mötesplats Medborgare. Själva arbetet har letts av kommunledningskontorets utvecklingsavdelning i Uddevalla, Kultur i Väst och Chalmers Arkitektur.

Länkar:

Kultur i Väst www.kulturivast.se
Uddevalla kommun www.uddevalla.se
Chalmers Arkitektur, se under Personal
www.chalmers.se/arch
Tryggare och Mänskligare Göteborg
www.tryggaremanskligare.goteborg.se
Brottsförebyggande rådet, BRÅ
www.bra.se
Movium www.movium.slu.se
Roger Harts delaktighetsstege
www.freechild.org/ladder.htm

Publikationer:

Andersson-Ek Mia, *Tillgång till stadens rum – en utvärdering av trygghetsvandringkonceptet*, Tryggare och Mänskligare Göteborg, 2009
Andersson-Ek Mia, *Trygghetsvandring – en vägledning*, *Trygghetsvandring – tankar på vägen*, BRÅ och Tryggare och Mänskligare Göteborg, 2010
Arnstein Sherry R. *A Ladder of Citizen Participation*, Journal of the American Planning Association, Vol 35, No 4, July 1969, sid 216-224
Barn tar plats – dokumentation av konferens om barnperspektiv och barns perspektiv på fysisk planering, 2010.
Finns som pdf under publikationer på:
www.tryggaremanskligare.goteborg.se
Eliasson Tina, *Att bli tagen på allvar – exempel på barns och ungas inflytande*, Tryggare och Mänskligare Göteborg, 2010

Hart Roger, *Children's Participation: The Theory And Practice Of Involving Young Citizens In Community Development And Environmental Care*, UNICEF, 1997
Havström Monica och Svennberg Mie, *Bra dialog – bättre byggen. Blivande arkitekter och byggnadsarbetare möts i pilotprojekt*, Konst och kulturutveckling, 2010
Knô dej in – om ungdomars inflytande på vår offentliga miljö, Göteborgs Stads kulturförvaltning, 2011
Lenninger Anna, *Barns plats i staden*, Movium, 2008
Nordenfors Monica, *Delaktighet – på barns villkor?*, Tryggare och Mänskligare Göteborg, 2010
På vandring mot ökad trygghet: Trygghetsvandringar, idéblad, Tryggare och Mänskligare Göteborg, 2006
Steg för steg för ett tryggare Göteborg, Tryggare och Mänskligare Göteborg, 2008
Svennberg Mie och Teimouri Mania, *Barns rätt till staden – om arkitekturpedagogik som demokratisk metod i Göteborg*, Movium, 2010
Wallqvist Annette, *Trygghetsvandringar – om lokalt brottsförebyggande arbete*, BRÅ, 2008
Wastensson G, Andersson E och Barregård L, *Barns miljö och hälsa i Västra Götaland*, Västra Götalandsregionens Miljömedicinska Centrum, VMC, 2006

Kontaktuppgifter:

Stefan Björling, demokratiutvecklare
Kommunledningskontoret,
Uddevalla kommun
Tel: 0522-69 61 32
E-post: stefan.bjorling@uddevalla.se
www.uddevalla.se

Mie Svennberg, konsulent arkitektur
barn och unga, Kultur i Väst,
Västra Götalandsregionen
Tel: 031-333 51 00
E-post: mie.svennberg@kulturivast.se
www.kulturivast.se

Mania Teimouri, arkitekturpedagog och
under 2011 konsulent arkitektur barn
och unga, Kultur i Väst,
Västra Götalandsregionen
Tel: 031-333 51 00
E-post: mania.teimouri@kulturivast.se
www.kulturivast.se

Lisa Åhlström, arkitekturpedagog och
doktorand på Chalmers Arkitektur
Tel: 0761-25 70 60
E-post: lisa.ahlstrom@chalmers.se

Skolorna i pilotprojekten:

Ljungskileskolan
Hälle lider 11, 459 32 Ljungskile
Kontaktperson: Birgitta Bäck, lärare
Tel: 0522-64 68 40 (personalrum)
E-post: birgitta.back@uddevalla.se

Ramnerödsskolan
Boxhultsvägen 18, 451 51 Uddevalla
Kontaktperson: Roger Hansson, rektor
Tel: 0522-69 66 24
E-post roger.hansson@uddevalla.se

Dalabergsskolan
Dalabergsstråket 6, 451 81 Uddevalla
Kontaktperson: Anna Järup, lärare
E-post: ann-mari.jarup@uddevalla.se

Östrabogymnasiet
Kämpegatan 36, 451 81 Uddevalla
Kontaktperson: Sven Alm, lärare
Tel: 0522-69 74 36
email: sven.alm@gymnasiet.uddevalla.se

Harts steg – stegen av delaktighet

Här är benämningarna på de åtta stegen i Roger Harts steg:

1 Manipulation (*Manipulation*)

Detta sker då de vuxna använder de unga för att gynna ett syfte och samtidigt låtsas att de ungas idéer och förslag har legat till grund.

2 Dekoration (*Decoration*)

Detta sker då de unga används för att stödja eller ”skydda” ett syfte på ett relativt indirekt sätt, även om de vuxna inte låtsas att syftet skulle vara inspirerat av de unga.

3 Symbol (*Tokenism*)

Detta sker då de unga tycks äga makt, men i verkligheten har små eller inga möjligheter att påverka vad de ska göra eller hur de ska delta.

4 Anvisad, men informerad

(*Assigned but informed*)

Detta sker då de unga ges en specifik roll och informeras om hur och varför de involveras.

5 Konsulterad och informerad

(*Consulted and informed*)

Detta sker då unga fungerar som stöd till

projekt och program designade och ledda av vuxna. De unga är informerade om hur deras synpunkter kommer att användas och informeras om de beslut som fattats av de vuxna.

6 Beslutsfattande initierat av vuxna, delat med barn (*Adult-initiated, shared decisions with young people*)

Detta sker då projekt eller program initieras av vuxna men beslutsmakten delas med de unga.

7 Beslutsfattande initierat och styrt av barn (*Young people – initiated and directed*)

Detta sker då unga människor initierar och leder ett projekt eller program. Vuxna involveras endast i en stödjande funktion.

8 Beslutsfattande initierat av barn och delat med vuxna (*Young people – initiated, shared decisions with adults*)

Detta sker då ett projekt eller program initieras av de unga och beslutsmakten delas mellan unga och vuxna. Dessa projekt stärker de unga samtidigt som det ger dem möjlighet att dra nytta av de vuxnas erfarenhet och kunskap.

Översättning: Stefan Björling

Text: Mania Teimouri, Lisa Åhlström, Mie Svennberg, Stefan Björling
och Monica Havström

Grafisk form och layout: Monica Havström

Foto: Stefan Björling, Mania Teimouri, Lisa Åhlström,
Mie Svennberg, Mats Havström och Mia Andersson-Ek

Omslagsfoto: Stefan Björling

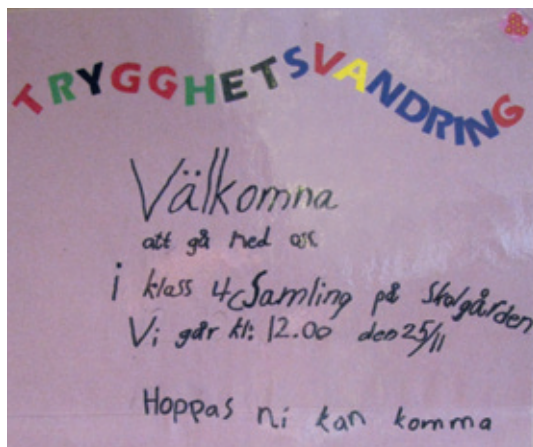
Teckningar: Lisa Åhlström

Tryck: Svärd & Söner, Falköping 2011

ISBN 978-91-976674 3-2

Skriften kan beställas hos Kultur i Väst
epost: mania.teimouri@kulturivast.se
www.kulturivast.se

Känner du till metoden att göra trygghetsvandringar med barn och ungdomar? Denna handbok berättar om hur det går till och vänder sig till tjänstemän, planerare, samhällsföreningar, föräldragrupper och politiker med ansvar för vår offentliga miljö. Boken kan också vara ett stöd för lärare och annan skolpersonal som vill arbeta med skolans närmiljö. Vi är fyra personer som har jobbat med arbetsmetoden och samlat våra erfarenheter: Stefan Björling, demokratiutvecklare, Mie Svennberg, arkitekturkonsulent, Mania Teimouri, arkitekturpedagog och Lisa Åhlström, arkitekturpedagog.

Boken är producerad av Kultur i Väst och Monica Havström, frilansskribent.

Kultur i Väst

